

Прибој фебруар 1998 February Priboj

Мирко Иконић
ПЕСНИКИЊЕ ПРИБОЈА

Mirko Ikonic
THE POETESSES OF PRIBOJ

Едиција "TESTUDO" Edition

Мирко Иконић

ПЕСНИКИЊЕ ПРИБОЈА

*Овај рад с тугом посвећујем
проф. др Живану Живковићу (1952-1997).*

Књижевно стварање у укупном стваралаштву Прибоја и овог краја, данас је посебно изразито. Само у протекле две године (1996 - 1997) у овом граду је настало или објављено осам збирки песама ¹⁾, две књиге приповедака ²⁾, један роман ³⁾, једна књига есеја ⁴⁾, једна научна студија ⁵⁾ и једна публицистичка књига ⁶⁾. Уз Лимске вечери

1) Петар Матовић: КАМЕРНИ КОМАДИ, Дом културе "Пиво Караматијевић", Прибој и Међурејубличка заједница за културу, Пљевља, 1996; Фарук Диздаревић: ПЕСМЕ ЛИМОМ УМИВЕНЕ, Културно просветна заједница, Ужице, 1996; Жаклина Петровић: ЛАВИРИНТИ ТРАЈАЊА, Међурејубличка заједница за културу Пљевља и Дом културе "Пиво Караматијевић", Прибој, 1997; Фарук Диздаревић и Зоран Богнар: ОДСЈАЈ СНАЖНЕ РЕКЕ, Дом културе "Пиво Караматијевић", Прибој и Међурејубличка заједница за културу, Пљевља, 1997; Руждија Крупа: ЗАСЕЧЕНО НЕБО, Међурејубличка заједница за културу, Пљевља, 1996; Радмила Тришевић: СВЕ ДАЛЕКЕ ВОДЕ, Жиравац, Пожега и Дом културе "Пиво Караматијевић", Прибој, 1997; Фарук Диздаревић: У ВРТУ РАЗГРАНАТИХ СТАЗА, Завичајни музеј, Прибој, 1997; Пуниша Папић: МАЛИНА У БРОНЗИ, МД График и Културни центар, Ариље, 1997.

2) Велибор Јовановић: КАД СУ ОРЛОВИ БИЛИ АЖДАЈЕ, Дом културе "Пиво Караматијевић", Прибој и Дом културе "Јован Томић", Нова Варош, 1996; Расим Ђелахметић: НЕПОМЕНИЦЕ, Дом културе "Пиво Караматијевић" и Завичајни музеј, Прибој, 1997.

3) Велибор Јовановић: УСТАНИ И ТИ СИНЕ, Дом културе "Пиво Караматијевић", Прибој, 1997.

4) Мирко Иконић: ЧАРОЛИЈА РЕЧИ, Свитак, Пожега и Гимназија, Прибој, 1996.

5) Саво Дерикоњић: НЕОЛИТСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ ПОЛИМЉА, Завичајни музеј, Прибој, 1996.

6) Звонко Пријовић: ИСКУШЕЊА ВРЕМЕНА, Дом културе "Пиво Караматијевић" и Завичајни музеј, Прибој, 1997.

поезије, које су у новембру 1997. одржане по двадесет и пети пут, и уз неколико устаљених едиција као што су: Библиотека Лимске вечери поезије, Limes, Јагат, Траг и издавачку делатност Дома културе "Пиво Караматијевић", Завичајног музеја, Међурепубличке заједнице за културу из Пљеваља и Гимназије Прибој - овај град и његови ствараоци и културни посленици показују да се и у материјално оскудним временима може сасвим успешно стварати и, што је посебно важно, објављивати. Уосталом, интересовање за књижевно стварање у овој средини није од јуче - последњих деценија, а нарочито од 1966. године ⁷⁾, када је основан Клуб младих писаца и љубитеља књиге, оно је толико изражено да је Прибој постао прилично уочљива тачка на књижевној мапи наше земље.

Још пре коју деценију, тачније 1989, уочена је једна занимљива појава, да у нашем граду живи и ствара велики број песникања које своје стихове објављују по листовима и часописима, а неке од њих су биле објавиле и самосталне књиге песама ⁸⁾. То је био ваљан разлог за објављивање зборника поезије под насловом ПЕСНИКИЊЕ ПРИБОЈА. Тако су објављене две готово истоветне књиге, код истог издавача, али у различитој опреми и у различито време, прва 1989, као прва књига у новопокренутој едицији Јагат Дома културе "Пиво Караматијевић", штампање је извршила Информативна служба РО Индустрије Полиестер у 300 нумерисаних примерака; а друга код истог издавача и у другачијем формату, штампана је такође у 300 нумерисаних примерака у штампарији МБ, Карловац. Пошто ће о овим књигама још бити речи у току овог рада, за сада наводимо само једну напомену из редакцијске белешке: "Феномен да у једном малом градићу какав је Прибој, ствара и пише поезију близу 40 песникања, заслужује да се, у време пред нама, изучи и да му се одреди права димензија у оквиру југословенске песничке баштине". Управо то нас је подстакло да се бавимо овом темом, да ову без сумње занимљиву појаву проучимо на основу расположивих извора и да је представимо у оквиру овог рада.

7) Фарук Диздаревић: СТО ГОДИНА ЧИТАЛИШТА У ПРИБОЈУ (1898-1998), Едиција Testudo, број I, Завичајни музеј и Дом културе. Прибој, 1998.

8) Ана Анђа Грдинић: ОЖИВЕЛЕ РЕЧИ, Међурепубличка заједница, Пљевља, 1974. и Радмила Тришевић: ЉУБАВ У ЖИТУ, Међурепубличка заједница за културу, Пљевља, 1985.

1.

Заиста тешко је објаснити чињеницу да у једном периоду, негде између 1980. и 1990. године у овом граду живи свој поетски сан, и јавно га обзнањује, преко четрдесетак "песникиња", па макар тај појам ставили и под знаке навода. Професионални обзир, занимање књижевног историчара и дугогодишње бављење критиком, обавезује нас на ону нужну дозу одмерености, односно егзактности. Па иако смо ову појаву посматрали, лично доживљавали или размишљали о њој, чак донекле били и њени учесници, унапред искључујемо сваку субјективност или пак егзалтацију, напротив настојаћемо да доследном применом књижевноисторијске методологије размотримо само оно што су стварне чињенице, односно што је јавно забележено (објављено) као песма у листовима, часописима, зборницима, алманасима или самосталним књигама. При томе смо лишени илузије да све оно што је било, што смо лично видели и доживели, па чак и што је забележено или јавно публиковано, обавезно спада у књижевну историју, али смо зато убеђени да је то обавезно културолошка чињеница једног времена коју треба разјаснити.

Књижевна историја и у нас и у свету забележила је сличне појаве, године изузетне плодности или време стваралачке осеке. Тако седамдесетих и осамдесетих година овог века Прибој постаје прави стваралачки центар, посебно у књижевном и ликовном стваралаштву. Томе је допринео коју годину раније основани Клуб младих писаца и љубитеља књиге и Лимске вечери поезије 9), око којих су се окупили млади и амбициозни људи, ђаци гимназије, економске и машинске техничке школе. као и један број радника ФАП-а и других прибојских предузећа. Литерарне секције у поменутим школама које су водили амбициозни млађи професори као што су били Божица Милановић, Мара Стакић, Божур Хајдуковић и Цветко Ђоковић, а некако у то време као наставнички кадар у прибојске основне школе "Вук Караџић" и "Бранко Радичевић" долазе вредни наставници, заљубљеници у поезију: Руждија Крупа, Ратомир Цвијетић, Пуниша Папић, Комнен Булатовић и Миланка Србљановић - који својим педагошким радом буде интересовање, подстичу и помажу у првим песничким покушајима. Крајем 1967. у листу "Информатор", гласилу Фабрике аутомобила, покренут је подлистак за књижевност и културу "Видици"¹⁰⁾, који је заправо постао стална трибина прибојских стваралаца.

9) Клуб младих писаца и љубитеља књиге основан је половином 1966. а Лимске вечери поезије су организоване први пут почетком октобра 1969.

10) "ВИДИЦИ" су се појавили у "ИНФОРМАТОРУ" ФАП-а 30. октобра 1967. и са мањим прекидима излазили су до 15. јануара 1979, када се појавио последњи број.

У првом броју "Видика" међу осталим прибојским песницима своју прву песму објавила је и Ана Грдинић¹¹⁾, тада ученица прибојске Гимназије и чланица Клуба младих писаца¹²⁾. Она, дакле, стоји усамљена на почетку једног женског таласа који ће деценију касније бити не само уочен, већ ће постати, како рекосмо, истински феномен, који по значају превазилази нашу средину.

2.

Песма Ане Грдинић у "Видицима" носи наслов "Моје су очи", испевана је слободним стихом, свежим и одмереним језичким изразима, тако да се већ по овој песми може закључити да њен аутор има дара. Реч је о дискретним младалачким залажењима у тајне живота.

Следећи пут Ана Грдинић ће се јавити у шестом броју "Видика" са песмом "Клеопатра". То је, како и доликује младости, љубавна песма у којој још једном долази до изражаја неоспорни таленат и лепа књижевна култура. Она је већ следеће године завршила гимназију и уписала студије књижевности на Филолошком факултету у Београду, али је од песама насталих у гимназијским данима, овде у Прибоју, саставила збирку песама и објавила је 1974. године под насловом ОЖИВЕЛЕ РЕЧИ у издању Међурепубличке заједнице за културно-просвјетну делатност из Пљеваља. То је била петнаеста књига у едицији "Мостови"¹³⁾, коју је тада уређивао Ђамил Сијарић. Није имала ширег одјека, а књижевна критика се неоправдано уопште није осврнула на њу. То су младалачке песме какве смо већ срели у "Видицима", са мотивима љубави, природе и пријатељства. Иако се осећају трагови почетништва, песме збирке ОЖИВЕЛЕ РЕЧИ још једном потврђују да је Ана Грдинић даровита, а посебно до изражаја долази згуснута осећајност и одмереност у изразу.

3.

У четвртном броју "Видика" објављена је у рубрици "Поезија најмлађих" и једна лепа песма Драгице Тмушић под насловом "Лим". О њеном аутору данас не знамо ништа, а претпостављамо да је један од ђака оних агилних наставника које смо већ поменули.

У "Видицима" број 11 објављена је песма Јованке Марић,¹⁴⁾

11) Ана Грдинић је рођена 1949. године у Пљевљима. Завршила Филолошки факултет у Београду. Данас живи и ради у Београду.

12) Поред Ане Грдинић у првом броју "Видика" објавили су своје песме најистакнутији чланови Клуба писаца: Расим Ђелахметовић, Раде Веселичић, Видоје Пјевчевић, Мирко Иконић, Милутин Романдић, Есо Ахметагић и причу Миланко Жарковић.

13) Узенир Бећковић: ДЕЦЕНИЈЕ УСПОНА, Пљевља, 1997.

04 14) Јованка Марић - Млађеновић, рођена 1950. у Прибоју где и данас живи.

ученице економске школе, која је једно време била посебно активна у Клубу писаца, али је касније престала да пише. Њена песма говори о опраштању од детињства и о првим девојачким недоумицама које истински узнемиравају једну младу душу.

4.

Радмила Ранитовић ¹⁵⁾ која ће касније, удајом променити презиме у Тришевић и постати значајније име у књижевности Прибоја, прву песму је објавила у "Видицима" број 14 у октобру 1968, под насловом "Врати се Ита". То је изненађујуће зрела и добра песма, с обзиром да је то њено прво појављивање у прибојском књижевном животу, у који је она ушла коју годину раније, када се као члан Литерарне секције Основне школе "Вук Караџић", на препоруку свог наставника Руждије Крупе, укључила у рад Клуба младих писаца и љубитеља књиге. У песми "Врати се Ита" на лирски одмерен и пријемчив начин реч је о оном сложеном судбинском односу мушкарца и жене. Да не знамо ко је аутор никад не бисмо погодили да је он почетник. Већ у следећем броју "Видика" Ранитовићка је објавила песму "Ненаде, твоје очи . . .", која је по, стваралачкој озбиљности равна оној првој. Само у њој поред складних мисли и рафинираних осећања љубавне устрепталости има и једна непријатна пророчка визија, која се касније, нажалост остварила. Следеће јављање Радмиле Ранитовић било је у "Видицима" број 20, крајем новембра 1970. песмом "Између сетве и жетве". То је једна од њених кључних песама, која ће касније бити уврштена у збирку "Љубав у житу" коју је објавила Међурепубличка заједница за културу из Пљеваља 1985. године. Песма "Између сетве и жетве" је натопљена љубавним осећањима, која су језички ваљано артикулисана, тако да као целина делује и зрело и допадљиво. Ова песма показује узлазну линију песничког развоја Радмиле Ранитовић. У овом броју "Видика" објављена је и песма "Време сетве", која се по тематском захвату и озбиљности кључних симбола може уврстити у рефлексивну поезију, која иначе није својствена овој песникињи. "Време сетве" је песма која импресионира одмереном лакоћом стила, тако да и поред уопштене истине, делује озбиљно и зрело. Али, песма "Молба" објављена у 22. броју "Видика", у октобру 1972, показује како се она изразита рефлексивност све више претвара у благоглагољивост. Ова песма је, по нашем мишљењу, знак опасне стагнације у развоју овог песника.

15) Радмила Ранитовић - Тришевић је рођена у Крајчиновићима 1953. Живи у Прибоју и даље пише поезију. Објављивала је по многим листовима и часописима, а заступљена је у бројним зборницима и алманасима. Објављивала је књиге песама "Љубав у житу", Пљевља, 1985. "Жена или бреза", Пожега, 1993. и "Све далеке воде", Пожега, 1997.

У "Видицима" број 26, 1973. објављен је циклус Радмиле Ранитовић од пет песама под насловом "Доба љубави". Ту су песме "Пролеће љубави", "Јесен љубави", "Лето љубави", "Зима љубави" и "Изван љубави" - као својеврсна годишња трансформација младалачких жеља и осећања сензибилне и отворене младости која смело ступа у живот. Песме су испеване у катренским строфама везаног стиха са потпуном и доследном римом која условљава жив ритам и непосредан доживљај. Искреност лирског субјекта је ефектна, па тако исповедни тон којим се обзнањују заноси љубави делује заиста ефектно.

Радмила Тришевић (Ранитовић) објављује три песме ("Све у мени а ја празна", "Ако одеш" и "Обрано сунце") у "Видицима" број 38, 1975. у којима још једном обзнањује симболику љубави која нам је већ позната из претходних песама. Ипак, блесне понека лепа и нова слика као у овој строфи песме "Све у мени а ја празна":

*"Пролеће се утопило у моју косу
Небо се улило у моје очи
Птице се уселиле у моју душу
Још ми осташе празне ноћи".*

Сасвим другачије су четири њене песме објављене у "Видицима" број 41 ("Синцир звезда", "Све је мокро", "Обрано сунце" и "Прибојски Ромео и Јулија") где се поново јавља она згуснута рефлексивност коју смо већ уочили у првим објављеним песмама. Редуковани језички израз условио је сажете слике, које су упечатљиве и допадљиве.

Радмила Ранитовић - Тришевић објавила је три песме ("Зима љубави", "Љубав у житу" и "Галебова моћ") у песничком зборнику ИЗМЕЂУ ЛИМА И НЕБА Клуба писаца из Прибоја, 1976. године. У предговору зборнику Предраг Протић посебно истиче њену љубавну лирику ¹⁶⁾.

Две године касније У Прибоју је објављен зборник поезије под насловом ВИДИЦИ. У њему је Радмила Тришевић објавила једанаест песама где међу, нама већ познатим песмама, има и једна нова: "Никад нећу проћи твојом улицом". У предговору зборнику професор Миливоје Лалић за поезију Радмиле Тришевић пише: "Не поводећи се за духом артизма она је, слиједећи своја чула остварила поезију пријатног и прихватљивог склада, форме и емоција". ¹⁷⁾

Две песме Радмиле Ранитовић-Тришевић објављене су и у антологијском избору Драгољуба Јекнића ПОЕЗИЈА ТРОМЕЂЕ ¹⁸⁾, а већ помињана песма "Љубав у житу" објављена је у зборнику

16) Предраг Протић: ИЗМЕЂУ ЛИМА И НЕБА, Прибој, 1976.

17) ВИДИЦИ, зборник поезије, Прибој 1978.

06 18) Драгољуб Јекнић: ПОЕЗИЈА ТРОМЕЂЕ, Пљевља, 1997.

ОБАЛА ПЕСМОМ ПЛАВЉЕНА", који је штампан поводом десет година Лимских вечери поезије, 1980. 19)

Стасавање и дозревање поетског говора Радмиле Тришевић у прибојском Клубу младих писаца и љубитеља књиге, подлистку "Видици" и помнутим зборницима, завршено је првом песничком књигом ЉУБАВ У ЖИТУ, 1985 20). Та књига већ на први поглед делује као целовито песничко остврење. Управо то је резултат упорног дугогодишњег рада и стрпљења, где је свака реч осмишљена, а осећање прецизно прочишћено, тако да у овој поезији нема почетничких заноса и слаткоречиве празнине. Напротив, у збирци је остварена једна доста стабилна, готово логична концепција, где се духовно манифестује, скоро искључиво у сфери љубавних осећања са дискретно наглашеним еросом као доминантним мотивом. Па чак и у оним ретким песмама где превлађују рефлексije о свету и животу, љубавна чежња је уочљива, макар кроз блесак једне једине речи . . . У нашој савременој поезији заиста су ретке песничке збирке у којима у овој мери доминира љубавна поезија. Зато треба имати посебан респект према овој књизи у којој је љубав дата као искуство живота, а не као сан о животу, како то у младости обично бива. Управо то је оно што ову поезију чини чулно јасном и емотивно одређеном, без оног мутног сентимента који је својствен младим песницима.

Друга песничка књига Радмиле Тришевић ЖЕНА ИЛИ БРЕЗА појавила се 1993. у Пожеги 21). Међутим, она доноси бледуњаву поезију, разводњених осећања, без оне искрености и језичке прочишћености коју смо истакли у претходној књизи. То је поезија просечне вредности, а свакако испод могућности ове песникиње. И даље пева о љубави, пријатељству, несаници и првим борама, али некако натегнуто и извештачено, тако да одиста делује немушто "споменарски" што се посебно може видети у песмама "Све нежније те волим" и "Умем ја још да волим".

Значајнији помак није направљен ни у трећој књизи СВЕ ДАЛЕКЕ ВОДЕ, која се појавила у Пожеги 1977. 22) То је, и даље она тугаљива поезија, анемична и једнолична, без јасног полазишта и конкретног циља. Песникиња се бави самом собом, исповеда се, мудрује и тугује, али некако неискрено, тако да и ови стихови остају на нивоу споменарске површности. Рецензент ове књиге, песник и књижевни критичар, Жарко Ђуровић наглашава 23): "Песник се

19) ОБАЛА ПЕСМОМ ПЛАВЉЕНА, Прибој, 1980.

20) Мирко Иконић: ЧАРОЛИЈА РЕЧИ, Пожега - Прибој, 1996, стр. 67-69.

21) Радмила Тришевић: ЖЕНА ИЛИ БРЕЗА, Свитац, Пожега, 1993.

22) Радмила Тришевић: СВЕ ДАЛЕКЕ ВОДЕ, Пожега, 1997.

23) Жарко Ђуровић: "Мамац за разнежена осећања", поговор књизи Радмиле Тришевић СВЕ ДАЛЕКЕ ВОДЕ, Пожега, 1997.

тешко ослобађа света прошлости. Она је мамац за разнежена осећања. Док се тај свет *одигравао*, док је живео у тренутку и слутњи, оличавао је лепоту, која на дистанци добија идеализовану визуру. Са том визуром настањује се у песму сада већ као трансцедентни дискурс". Но било како, вероватно најплодније и најзначајније име међу песникињама Прибоја мораће да учини неку корениту промену у свом стварању, како би потврдила и превазишла онај неоспорни дар уочен у првој књизи "Љубав у житу".

5.

У прибојском Клубу писаца афирмацију је стицала и Гордана Селаковић²⁴⁾, која је своју прву песму објавила у "Видицима" број 24, 1974. године. То је песма под насловом "Кад умиру речи", модерне структуре, јасне симболике и једноставног израза.

У зборнику поезије ИЗМЕЂУ ЛИМА И НЕБА објављене су три песме Гордане Селаковић ("Те ноћи је говорило лишће", "Љубав на длану" и "Дани тебе"). Одмерен лирски говор и рафинирана осећања, главне су одлике ове поезије, а књижевни критичар Предраг Протић у предговору збирке наглашава: "Гордана Селаковић пружа једну љубавну лирику лишену конвенционалности и изразиту у аутентичним лирским акцентима²⁵⁾". И Драгољуб Јекнић је у антологијском избору ПОЕЗИЈА ТРОМЕЂЕ²⁶⁾ објавио две песме Гордане Селаковић, које су додуше преузете из претходног зборника.

У "Видицима" број 28, 1974. објављена је песма "Додири твојих прстију преписани", једна од бољих љубавних песама Гордане Селаковић. Она је примерена њеним годинама (у то време је средњошколка), жива је, полетна и искрена, тако да делује допадљиво. Али да Селаковићка пише и другачије песме видимо у "Видицима" број 40, где је објавила родољубиву песму "Домовина". Такође у "Видицима" број 43, из 1976, објављене су њене четири песме под заједничким насловом "Љубав на длану". Већ тај наслов одређује ову поезију која делује искрено, а што је још важно, казана је вешто и једноставно. Да је ова песникиња у сталном успону показују и њене нове песме, другачије од претходних, објављене у "Видицима", број 57. Редуковањем израза она је "умудрила" песму, тако да је симболика посебно дошла до израза. То показује и песма под насловом "Успомена", објављена у 62. броју "Видика" 1977, из које наводимо неколико стихова:

24) Гордана Селаковић је рођена 1955. године у Новој Вароши. Завршила је Машинску техничку школу у Прибоју и ради у ФАП-у.

25) Предраг Протић: Предговор зборнику ИЗМЕЂУ ЛИМА И НЕБА, Прибој, 1976.

08 26) Драгољуб Јекнић: ПОЕЗИЈА ТРОМЕЂЕ, Пљевља, 1997, стр. 475.

*"Успомене, ко чувари
шта су неком од нас дале ?*

*Оно време зрења,
вреве . . .
Да ли је рука била кротка
да заустави мене ?
Или је нешто срцем хтело
Лим у теби да покрене "*

По свему досад речено јасно је да Гордана Селаковић има дара. То показује и избор њених песама објављен у зборнику поезије ВИДИЦИ, 1978. године. Она је заступљена са једанаест песама у којим углавном преовлађују љубавна осећања, која су лако и једноставно артикулисана, тако да ова поезија делује и зрело и озбиљно, што закључује и Миливоје Лалић, писац предговора за поменути зборник.²⁷⁾

Не знамо шта је данас са Горданом Селаковић, да ли и даље пише, јер њено присуство у културним акцијама овог града одавно не уочавамо. У сваком случају, на основу онога што је објавила, закључујемо да је оставила видан траг, и да је права штета што своје стваралаштво није потврдила целовитом збирком.

6.

Међу активнијим члановима Клуба младих писаца и љубитеља књиге била је и Младенка Јелић која прве песме објављује тек када је своје презиме удајом променила у Росић²⁸⁾. Дакле, Младенка Росић објављује три песме ("Јутро наше зоре", "Ноћ" и "Жеља") у "Видицима" број 30. То су песме испирисане лепотом природе ("широким грудима завичајног Пештера") и ветровима који хује истовремено и жеље и чежње. И у "Видицима" број 32 објављена је кратка и ефектна песма Младенке Росић под насловом "Чежња". То је, заправо, лирски блесак једног немира, разуме се љубавног. И у 35. броју "Видика", на насловној страни, Младенка Росић објављује осредњу љубавну песму "Узводно ћу те волети".

Ведрину и хумор испољава Младенка Росић у две кратке песме у "Видицима" број 56. Очевидно је да се песникиња полако ослобађа младалачких импресија природом, и све зрелије размишља о

27) Миливоје Лалић: Предговор зборнику ВИДИЦИ, Прибој, 1978.

28) Младенка Росић је рођена 1951. године у Сјеници. Завршила је Машинску техничку школу и ради у ФАП-у.

животу. Једна од последњих песама Младенке Росић објављиваних у "Видицима" била је под насловом као и онај стари шлагер "Био је мај". То је песма разигране младости, среће и задовољства исказана једноставно и лако.

Песма "Кад би знала" Младенке Росић објављена је и у зборнику ИЗМЕЂУ ЛИМА И НЕБА, а на основу ове песме писац предговора учача да поезију Младенке Росић карактерише осећање неизвесности.²⁹⁾

Иако није много објавила, Младенка Росић је својим интересовањем за поезију и књигу, остала упамћена у прибојском Клубу младих писаца.

7.

Значај подлистка "Видици" за књижевне ствараоце Прибоја је велики. Многи су ту објавили своје прве покушаје, неки су се јављали чешће, неки ређе, а кад се данас читају ти већ пожутели листови, заиста делује симпатично и нестварно то настојање да се по сваку цену уђе у књижевност. Али то је већ други феномен и њега би требало посебно проучити. Неки су изашли из оквира литерарних секција основних и средњих школа и захваљујући благонаклоности и ентузијазму уредника овог гласила (Душан Нешковић, Свето И. Стојевић, Рада Чоловић и Милутин Романдић) објавили свега једном или два пута, па онда заћутали, или завршетком школовања, хватајући се у коштац са животним невољама, престали да пишу заувек. Стога ћемо у складу са нашом темом поменути песникиње које су "одиграле" своје кратке, или епизодне улоге у чаробном свету поезије.

Гордана Раковић³⁰⁾ објавила је четири песме у "Видицима" број 30. То је младачка поезија са уочљивим траговима школске лектире. Слично је и у њеној песми "Слутња" објављеној у "Видицима" број 38. Две песме Гордане Раковић објављене су и у зборнику ИЗМЕЂУ ЛИМА И НЕБА. Предраг Протић у предговору каже: "Гордана Раковић, како изгледа, жели да пружи извештај о својим резимираним искустава у оквиру једног песничког израза који је за то најпогоднији".³¹⁾ Две песме Гордане Раковић објављене су и у зборнику ПОЕЗИЈА ТРОМЕЂЕ³²⁾, а у зборнику ВИДИЦИ, 1978.

29) Предраг Протић: ПРЕДГОВОР зборнику ИЗМЕЂУ ЛИМА И НЕБА, Прибој, 1976.

30) Гордана Раковић је рођена 1954. године у Прибојској Бањи. Завршила је Машинску техничку школу у Прибоју. Данас на привременом раду у Швајцарској.

31) Предраг Протић: ПРЕДГОВОР зборнику ИЗМЕЂУ ЛИМА И НЕБА, Прибој, 1976

10 32) Драгољуб Јекнић: ПОЕЗИЈА ТРОМЕЂЕ, Пљевља, 1977.

објављено је пет песама Гордане Раковић. Не знамо да ли је наставила да пише, али је већ одавно нема у прибојском књижевном животу.

У "Видицима" број 31 и 33 објављене су три песме Вилдане Зековић³³⁾. То су младалачки лепршаве песме о љубави и пролећу, написане лепим и одмереним стиховима. У то време у "Видицима" број 31 јавља се и ученица Машинског школског центра Зорица Пријовић.³⁴⁾ Објавила је три песме у којима уочавамо дар, али и ону типичну ђачку реторику. Нешто слично уочавамо и у стиховима Славице Пријовић објављеним у "Видицима" број 30, 38, 56 и 58. Али, с обзиром да је она била упорнија и писала неколико година, уочавамо и знатан напредак у њеним каснијим песмама³⁵⁾. Тих година (1973) објавила је и Љиљана Раковић, ученица Гимназије, две песме у "Видицима" 30 и 32. Овде посебно истичемо песму "Моја усамљеност" која изненађује зрелошћу у сваком погледу.³⁶⁾

Да поменемо и Радојку Комарицу³⁷⁾ која у "Видицима" број 37 објављује допадљиву песму под насловом "Једном песнику". То је програмска песма, па чуди да се она више није јавила. У "Видицима" број 35 објавила је једну песму Ервина Омерагић³⁸⁾ ("Липа у сјени"), а у броју 38 Мехдија Џановић објављује две песме ("Цвет" и "Љубав") које говорио првим неспоразумима у животу³⁹⁾. По једну патетичну родољубиву песму објавиле су у "Видицима" број 40 Хасена Црнчевић и Вера Лаловић⁴⁰⁾. Нису се више јављале, а можда је то боље и за њих и за поезију.

8.

Књижевно стварање, а посебно бројност песникања, како смо већ истакли у уводу овог рада, добијају у Прибоју енормне размере у периоду 1980 - 1990, дакле када "Видици" престају да излазе, (последњи број је изашао 15. 01. 1979), па ће то родити идеју о објављивању зборника поезије ПЕСНИКИЊЕ ПРИБОЈА. Припреме су биле дуге и споре па се, као што смо навели, крајем 1989. године појављује зборник ПЕСНИКИЊЕ ПРИБОЈА, а друго издање истог зборника појавиће се 1990, без посебне напомене да је реч о другом издању.

33) Вилдана Зековић - Хоџић, рођена је 1957. у Прибоју. Живи и ради у Прибоју.

34) Нисмо успели да нађемо биографске податке Зорице Пријовић.

35) Славица Пријовић - Јеремић, рођена је 1957. у Прибоју. Живи и ради у Прибоју.

36) Љиљана Раковић је рођена у Прибоју 1958. где је завршила гимназију. Данас живи и ради као новинар у Кикинди.

37) Нисмо успели да сазнамо ништа о Радојки Комарици.

38) Ервина Омерагић - Џановић, рођена 1955. године у Прибоју. Живи и ради у Прибоју, и ових дана је изашла њена прва књига песама ЗОРА У ТРЕШЊИ.

39) Мехдија Џановић је рођена 1962. године у Прибоју.

40) Хасена Црнчевић - Полимац, рођена је 1952. у Прибоју. Вера Лаловић - Новаковић, 11 рођена је 1954. у Прибоју. Обе живе у родном граду.

Верујемо да је реч о неспоразуму на релацији издавач - штампариа. Уочавамо да су оба зборника скромног изгледа, иако се о њиховој опреми старао академски графичар Здравко Колцић⁴¹⁾, чије су четири графике објављене у књизи.

У зборнику ПЕСНИКИЊЕ ПРИБОЈА објављене су песме Зорице Аврамовић, Љиљане Гачевић, Бисере Демић, Азре Делалић, Санеле Зековић, Леле Кашерић - Строил, Јованке Куртић, Надежде Лаптошевић, Јасне Љујић, Бјанке Матић, Азре Муловић, Вере Оташевић, Санеле Пепић, Оливере Пијевац, Славице Пријовић, Гордане Раковић, Радмиле Ранитовић - Тришевић, Светлане Ратковић - Топаловић, Мехдије Џановић - Бербић, Милене Романдић, Младенке Росић, Гордане Селаковић и Вилдане Хасанагић.⁴²⁾ Избор поезије за ову књигу извршио је песник Расим Ђелахметовић један од најстаријих чланова Клуба писаца из Прибоја. У редакцијској напомени је записано: "Од око четрдесетак песникиња које су у последњих двадесетак година биле активне чланице Клуба писаца из Прибоја, оглашавале се у подлистку "Видици", издале самосталне збирке или су заступљене у заједничким поетским зборницима ИЗМЕЂУ ЛИМА И НЕБА, ОБАЛА ПЕСМОМ ПЛАВЉЕНА и другим, "прокрале" су се у овај зборник 23 песникиње"⁴³⁾.

У зборнику ПЕСНИКИЊЕ ПРИБОЈА поред имена о којима смо говорили има и приличан број нових. Штета је што приређивач узима само по једну песму, без икаквих других објашњења, па се нешто више и конкретније не може говорити о ауторима који овде први пут објављују. Ипак, уочавамо свежину лирског израза у песми

41) Здравко Колцић, академски графичар, рођен 1962, завршио средњу школу у Прибоју и студије примењених уметности у Сарајеву. Нестао под неразјашњеним околностима 1992, негде у Хрватској.

42) У зборнику нема биографских података, али захваљујући истраживачком напору Ибрахима Ђате Хасанагића успели смо да их идентификујемо: Зорица Аврамовић - Рикало, рођена 1956, у Прибоју, данас живи у Ужицу; Љиљана Гачевић, рођена је 1958, у Прибоју; Бисера Демић, рођена је 1954, у Прибоју, данас живи у Сарајеву; Азра Делалић, рођена 1959, у Прибоју где и данас живи; Санела Зековић, рођена 1971, у Пријепољу, завршила Стоматолошки факултет, живи и ради у Прибоју; Лела Кашерић - Строил, рођена 1960, у Прибоју, данас живи и ради у Немачкој; Јованка Куртић, рођена 1961, у Прибоју, данас живи у Београду; Надежда Лаптошевић, рођена у Бањи 1954, данас живи и ради у Крагујевцу; Јасна Љујић - Пешут, рођена је 1967, у Прибоју. Данас је професор књижевности у Машинско-електротехничкој школи у Прибоју; Бјанка Матић, рођена је 1963, у Београду. Живи и ради у Београду; Азра Муловић, рођена је 1966, у Рудом. Основну и средњу школу завршила је у Прибоју. Ради у Сарајеву; Вера Оташевић, рођена 1961, у Прибоју; Санела Пепић, рођена 1973, у Пријепољу. Основну и средњу школу завршила је у Прибоју. Данас студира књижевност у Новом Саду; Оливера Пијевац, рођена 1960, у Прибоју где и данас живи; Милена Романдић, рођена 1950, у Кокином Броду, живи и ради у Прибоју; Вилдана Хасанагић, рођена 1959, у Титовом Ужицу, основну и средњу школу завршила у Прибоју, данас живи и ради у Београду.

12 43) Написано као редакцијска белешка у уводном делу књиге.

"Јесен" Љиљане Гачевић и упечатљиве лирске импресије у песми "Даљина" Зорице Аврамовић (која је објавила више песама у "Видицима" почев од броја 33 па до 58). Читајући те песме данас закључујемо да је она остала у предворју поезије, али и да одабрана песма у зборнику свакако заслужује да се ту нађе.

Свежином лирских импулса и лепотом израза посебно се истичу песме Надежде Лаптошевић "Тужбалица" и Леле Кашерић - Строил "За нас". У обе је уочљиво познавање песничке вештине, али и неоспоран дар. У песмама Бисере Демић "Разочарење", Азре Делалић "Цврчак", Јованке Куртић "Романса" и Јасне Љујић "Догађај", такође се осећа песнички дар, али и недостатак стваралачког искуства, тако да све остаје на нивоу невештог покушаја. Далеко више вештине показала је Санела Зековић у песми "А после сна", која је заправо један сублимирани лирски доживљај који је преточен адекватним изразима у ваљану песму. Необична маштовитост и ексцентричност "проваљује" из песме "Кратко, мрзим те кратко" Бјанке Матић, која је допадљива али и недовољна за неки конкретнији суд. Од имена која се први пут јављају у овом зборнику посебно су занимљиве Азра Муловић, ("Blues"), Санела Пепић ("Јесење вече") и Светлана Ратковић - Топаловић ("Време даровања"). Оне су своје вредности потврдиле неколиким наградама⁴⁴) за поезију, а песме су објављивале и ван наше средине.

Морамо рећи да су на нивоу просечног у овом зборнику остале Оливера Пијевац, Славица Пријовић, Мехдија Џановић - Бербић, Вилдана Хасанагић и, нама већ добро позната, Гордана Раковић. У зборнику је заступљена и Милена Романдић песмом "Даљине", која је раније у "Видицима" број 35 и 36 под презименом Мандић скренула пажњу на себе по једном песмом.

И поред јасне концепције и тематске одређености, зборник ПЕСНИКИЊЕ ПРИБОЈА није могао заменити ону "откривалачку" улогу "Видика", који су захваљујући посебно, једном од уредника, Милутину Романдићу, дали верну слику књижевог стварања, па и овог женског, те их данас и гледамо као ваљан књижевно - историјски извор⁴⁵). Овде треба напоменути да "Прибојске новине" које излазе у то време, немају слуха за младе ствараоце, тако да у њима готово да и нема помена о песникињама Прибоја.

После 1990. године у Прибоју нема књижевне периодике, али

44) Санела Пепић је добила трећу награду на Лимским вечерима поезије 1989, а Светлана Ратковић је двоструки побртник Лимских вечери поезије, па јој је у Библиотеци Лимске вечери поезије 1988. објављена збирка песама ИСТРАЈАЊА.

45) Једини комплет подлистка "Видици" данас има песник Милутин Романдић, који нам га је љубазно ставио на располагање, па му овом приликом захваљујемо.

су зато објављене и неколико нове књиге прибојских песникања. Поред већ разматраних књига Радмиле Тришевић, песничке збирке објавиле су Светлана Ратковић - Топаловић, ⁴⁶⁾ (1988), ИСТРАЈАЊА и Дубравка Млађеновић ГЛАС КОШУТЕ, (1993) ⁴⁷⁾.

9.

Светлана Ратковић се посебно афирмисала у позоришном аматеризму, али је још као ученица прибојске гимназије почела да пише песме и учествује на књижевним конкурсима. За кратко време добила је књижевна признања "Мајских руковања" у Титограду, "Ратковићевих вечери" у Бијелом Пољу, "Наше речи" у Лесковцу, а двоструки је победник на Лимским вечерима поезије у Прибоју. Она је мало објављивала. У "Мостовима" број 86-87, 1985, у избору "Књижевно стваралаштво Прибоја данас", који је приредио професор Мирко Иконић објављена је песма "Уплашне коже" Светлане Ратковић ⁴⁸⁾. То је песма језгровите и чврсте фактуре и прецизних рефлексија, која сведочи о бујности једног сензибилитета и онеспкојавајућем времену и простору живљења.

Збирка песама ИСТРАЈАЊЕ Светлане Ратковић појавила се у Библиотеци Лимске вечери поезије, пошто је њен аутор претходне године награђен првом наградом ове манифестације, која се састоји у објављивању књиге. Књига је прилично обимна за наше прилике: у њој је 72 песме слободног стиха и различите тематике: од личног и појединачног, до општег и колективног. Управо то богатство тематских мотива условило је једну кружну симболику која се ослања на конкретно и стварно, али залази и у нестварно и фантастично. Зато збирка, као целина, делује помало конфузно и развучено, али када је исчитамо пажљиво песму по песму, онда схватимо да она представља чврсту целину коју прожима неколико концентричних кругова у којим је све на свом месту. Кроз те кругове песникања исказује своје интима и расположења, па отуда и они фреквентни мотиви, као у песмама "Немоћ", "Немир", "Чежња", "Страх", "Очај", "Бег", "Сумња", "Нада", "Осама", "Жеља", "Спокој" или "Горчина". Поред ових, често, исповедних песама, постоје и оне друге у којим кључну улогу игра импресија и објективна мотивација виђеног или доживљеног. И управо такве песме (као што су "Улица", "Плави цветови", "Игра", "Праг", "Кожа", "Камен", "Талисман", "Птица", "Гозба" или "Семе") потврђују да Ратковићева уме да оде даље од површне

46) Светлана Ратковић- Топаловић рођена је 1957 у Пријепољу.

47) Дубравка Млађеновић, рођена је 1973. у Прибоју

48) Мирко Иконић: КЊИЖЕВНО СТВАРАЛАШТВО ПРИБОЈА ДАНАС, сепарат.

импресије. Уосталом то најбоље показује синтетичан наслов збирке (ИСТРАЈАЊА), који нипошто не бисмо смели узети у његовом правом значењу.

Збирка ИСТРАЈАЊА спада међу боље књиге прибојских песникања - свакако достојна двоструког победника Лимских вечери поезије, а то својим потписима потврђују и њени рецензенти, истакнути песници Вукман Оташевић и Анте Поповски.

10.

Дубравка Млађеновић је у прибојски књижевни живот ушла књигом песама ГЛАС КОШУТЕ ⁴⁹⁾. До тада је била објавила песме у два зборника као учесник јубиларних књижевних конкурса ("Ослобођење", Сарајево, 1989. и "Дневник", Нови Сад, 1988), па се до појаве њене збирке у Прибоју о њој мало знало.

Књига ГЛАС КОШУТЕ објављена је у издању "Свитка" из Пожеге са предговором књижевника Миленка Пајића ⁵⁰⁾. То је младалачки неуједначена поезија, са неконтролисаним изливима осећања и помало наивним експламацијама узбуђења. Миленко Пајић закључује: "Младост песникање, њен неоспорни шарм и свежина, држе нас у убеђењу да је на правом путу и да ће се правилно развити". Не знамо да ли је Пајић био у праву, јер од ове књиге песникања више нисмо учили у јавности.

О поезији Дубравке Млађеновић критички осврт написао је и Радоје Жугић ⁵¹⁾ и насловио га "Речи које шкрипе", што само по себи довољно говори. Ипак, навешћемо две завршне реченице његовог текста које гласе: "Не бих желео да дајем неки коначни суд о вредностима, (посебно не о језичко стилским) ни о значају који ће имати ова књига. Ипак, пошто се ради о песничком првенцу, неоспорно се може рећи да се ради о једном, надасве искреном песничком покушају, да све оно што млада песникања проживљава и сања, претаче осећајно и женски меко у песму, покушавајући да премости границе између реалности и илузија, границе између сна и песме". Међутим ми смо уверени да је поезија Дубравке Млађеновић сасвим осредње вредности, па је широк одјек њене књиге вероватно резултат вештих потеза издавача и вероватно самог песника.

11.

49) Дубравка Млађеновић: ГЛАС КОШУТЕ, Свитак, Пожега, 1993.

50) Миленко Пајић: "О све је било само сан", предговор збирци ГЛАС КОШУТЕ Дубравке Млађеновић.

51) Радоје Жугић: "Речи које шкрипе", часопис ОРБИС, Кањижа, број 1/1996.

Ових дана (фебруара 1998) у прилици смо да читамо прве отиске још две незавршене књиге прибојских песникања. То су књиге Ервине Миле Џановић ⁵²⁾ ЗОРА У ТРЕШЊИ и Снежане Мркоњић ОЦАЧАР МОЈИХ МИСЛИ ⁵³⁾. Издавач ових књига је Дом културе из Прибоја.

Књига ЗОРА У ТРЕШЊИ састављена је од двадесет и три кратке песме у којима је синтетизовано једно животно искуство осенчено различитим емоцијама од туге и бола до љубави и чежње за нечим што се наслуђује. Заправо, књига као целина подсећа на лирски дневник у који је уписано само оно што песникања сматра да је поетски вредно и сликовито. То је ову поезију учинило искреном, али и некако сувише поједностављеном, тако да су њена значења често редукована и сведена на уопштене истине о животу, као у песми "Кључ је негде горе":

*"Побегла бих од свега
што има земаљске окове
кључ је негде горе
сањам небеске токове.*

Јасно је да мелодија и ритам не могу оплеменили празњикаве речи.

Снежана Мркоњић је први прибојски песник који је написао књигу поезије за децу. То је збирка необичног наслова ОЦАЧАР МОЈИХ МИСЛИ, а састављена је од петнаестак песама о деци и "наивном" свету детињства. У песми она уме да се игра са децом и да ту игру учини духовитом и маштовитом, а никако поуком или придиком. Рецензент ове књиге Бранко Станковић тачно уочава: "Снежана Мркоњић пише срцем пуним доброте. Она је мајчица која бди и брине, али и другарица, увек спремна да узме учешће у игри. Кроз поезију вешто провуче понеки драгоцен савет, настојећи да деци мало одшкрине врата која воде у свет одраслих, а да одраслим, истовремено, приближи, једнако значајан, дечји свет. Јер, деца су увек радознала, а одрасли склони заборављању" ⁵⁴⁾.

Снежана Мркоњић се тако укључује у књижевни живот Прибоја, а ми смо уверени да њени дани тек долазе.

52) Ервина Мила Џановић је рођена 1955. године у Прибоју. Поред поезије бави се сликарством.

53) Снежана Мркоњић је рођена 1964. године у Прибоју

54) Бранко Стевановић: "Очачар мисли Снежане Мркоњић", предговор збирци

12.

А ово представљање песникиња Прибоја завршићемо најавом Марије Јечменице ⁵⁵⁾ која је сада ученица прибојске Гимназије. Понеку песму објавила је у дечјим листовима и часописима, а као ученица основне школе била је 1996. победник Лимских вечери дечје поезије. Победничка песма "Жеље падалице" објављена је у књизи Фарука Диздаревића ПЕСМЕ ЛИМОМ УМИВЕНЕ ⁵⁶⁾. На основу ове песме закључујемо да је Јечменица склона префињеним рефлексима и да их, што је за поезију посебно важно, лепо артикулише. Она је 1997. године добила другу награду на Фестивалу песника средњошколаца у Кикинди, а припремила је и самосталну збирку песама која би требало да се ове године појави у издању Гимназије.

13.

На основу свега што смо рекли, ишчитавајући трагове женског песничког рукописа, у последњих неколико деценија у Прибоју, може се закључити да је уистину занимљива појава да се и на овај начин испољава креативност "нежнијег пола". Појава је толико интересантнија и значајнија што у исто време у околним местима нечег сличног нема. Посебно је значајно што и данас траје, што међу школском омладином има "песникиња" које су већ објавиле по дечјим листовима прве песме. Убеђени смо да књижевна историја нипошто не сме пренебрегнути ову појаву, па отуда и наше настојање да је прикажемо и расветлимо са становиштва науке о књижевности.

55) Марија Јечменица је рођена 1982. године у Крагујевцу. Данс је ученица Гимназије у Прибоју.

56) Фарук Диздаревић: ПЕСМЕ ЛИМОМ УМИВЕНЕ, Ужице, 1996.

Mirko Ikonic
THE POETESSES OF PRIBOJ
SUMMARY

In the creative work of Priboj during the last few decades, appears a big number of poetesses. They asquired recognition throught the Club of young writers and book admirers, through "Vidici" feuilleton and Lim's Poetry Evenings. That occurrence has already long before been noticed and declared as a special phenomenon, so in 1989 in a newly set edition Jagat of the Cultural Centre "Pivo Karamatijevic", an anthology "THE POETESSES OF PRIBOJ" was published. The poems of Zorica Avramovic, Ljiljana Gacevic, Bisera Demic, Azra Delalic, Sanela Pepic, Lela Kaseric - Stroil, Jovanka Kurtic, Nadezda Laptosevic, Jasna Ljujic, Bjanka Matic, Azra Mulovic, Vera Otasevic, Olivera Pijevac, Slavica Prijovic, Gordana Rakovic, Radmila Ranitovic - Trisevic, Svetlana Ratkovic - Topalovic, Mehdiya Dzanovic - Berbic, Milena Romandic, Mladenka Rosic, Gordana Selakovic and Vildana Hasanagic appeared in the anthology.

This anthology was the reason for us to study the poetry of the poetesses of Priboj, which was published in periodicals or in individual books. The main source for us was the "Vidici" feuilleton, "Mostovi" magazine, collections of poetry BETWEEN THE LIM AND THE SKY, PERSPECTIVES 78, RIVERBANK FLOODED BY POEM, POETRY OF THE JUNCTION OF THREE BORDERS, POEMS WASHED BY THE LIM AND THE GLEAM OF THE POWERFUL RIVER. Apropos, we studied the individual books of Ana Grdinic (REVIVED WORDS), Radmila Trisevic (LOVE IN GRAIN, WOMAN OR BIRCH, ALL DISTANT WATERS), Svetlane Ratkovic-- Topalovic (ENDURANCE), Dubravka Mladjenovic (THE DOE'S VOICE), Ervina Mila Dzanovic (DAWN IN THE CHERRY) and Snezana Mrkonjic (CHIMNEY SWEEP OF MY THOUGHTS).

In the scope of this work we have studied and presented " the woman's poetry" which appered and was published in our town since 1966 'till today. We have concluded that even today there is a consiberable number of women who write and publish poems, and among the school youngsters is Marija Jecmenica a pupil of the Grammar school in Priboj, who has already established herself as a poetess.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

929 : 82 - 055 . 2

ИКОНИЋ, Мирко

Песникиње Прибоја / Мирко Иконић =
The Poetesses of Priboj / Mirko Ikonic. -
Прибој : Завичајни музеј : Дом културе =
Priboj: The Homeland Museum : Cultural
Centre, 1998 (Прибој : Лав). - 19 стр. ; 21
см. - (Едиција "Тестудо" ; бр. 2 =
"Testudo" Edition ; no. 2)

Тираж 100. - Белешке уз текст. - Summary.

886. 1. 09 - 1

а) Књижевнице - Прибој - 20в б) Српска
поезија - 20в

Едиција "TESTUDO" Број II Издавачи Завичајни музеј и Дом кул-
туре Прибој Уредник Фарук Диздаревић Превод резимеа Зорица
Поповић Штампа "ЛАВ" Прибој Тираж 100

"TESTUDO" Edition N° II Publishers The Homeland Museum and
Cultural Centre of Priboj Editor Faruk Dizdarevic Translation of the
summary Zorica Popovic Printed bu "LAV" Priboj Number of copies
printed 100